

УДК 7:37:37.02[75:741:766]

Брюханова Галина В'ячеславівна,

доцент кафедри дизайну Інституту мистецтв
Київського університету імені Бориса Грінченка, м. Київ

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОГРАФІКИ В МИСТЕЦЬКІЙ ОСВІТІ

У статті актуалізується проблема інфографіки як виду моделювання і способу передачі інформації за допомогою графіки й тексту. Автором окреслено історичні віхи розвитку інфографіки, розкривається її сучасне тлумачення, сфери застосування, зокрема й у мистецькій освіті. Наведено приклади використання інфографіки на уроках образотворчого мистецтва та художньої культури в загальноосвітній школі, запропоновано готові зразки для сприймання, аналізу й узагальнення учнями навчальної інформації, а також завдання на створення власних зразків інфографіки в пізнанні матеріалу мистецьких курсів. Презентовано алгоритм створення інфографіки, яка сприяє запам'ятовуванню, розвитку аналітичного й візуального мислення, покращенню навичок роботи в комп'ютерній програмі.

Ключові слова: інфографіка, уроки образотворчого мистецтва, уроки художньої культури.

Останнім часом популярності набув вид візуального повідомлення, що містить зображення й текст, який його пояснює. Реклама, Інтернет, комп'ютерні технології, ЗМІ формують у людини нові способи сприйняття інформації, де чільне місце належить візуальним образам. З'являється потреба в нових методах візуалізації потоків інформації [2].

Одним із найефективніших засобів візуалізації є інфографіка як вид сучасного моделювання, спосіб подачі інформації за допомогою графіки й тексту. Такий спосіб раніше використовувався переважно в газетних та журнальних публікаціях, але зараз дедалі активніше застосовується в науковій та освітній сферах, допомагаючи схематизувати й унаочнювати інформацію.

За останні роки інтерес до інфографіки в цілому світі і, зокрема, в Україні збільшився у стократ, про що свідчить система аналізу Google Trends – зростає кількість пошуків, пов'язаних із цією темою, як-от: «інфографіка», «створення інфографіки», «інфографіка онлайн» тощо. Тут проявляється важлива особливість людського сприйняття: будь-яку інформацію людина прагне сприймати саме візуально.

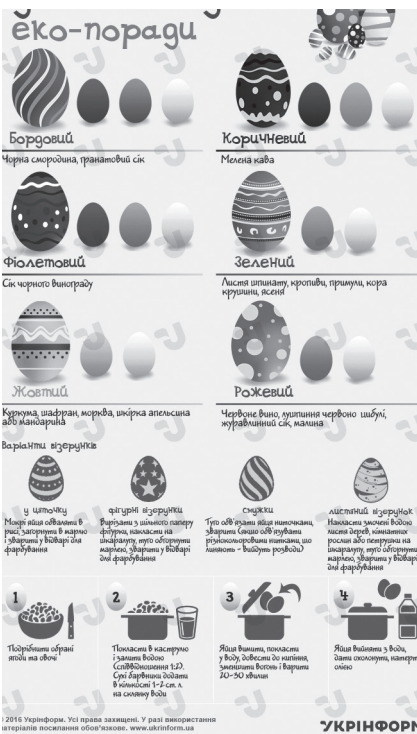
Стрімкий розвиток сучасних технологій, повсюдне поширення й вільний доступ до Інтернету надає можливість сприймати величезний об'єм різноманітної інформації; у зв'язку з цим виникає потреба в продуманому структуруванні цієї інформації, що має допомогти в її осмисленні й запам'ятовуванні. Професійно побудована візуалізація стає незамінною для впізнання, розуміння й аналізу поданої інформації.

Історію виникнення інфографіки досліджує ряд науковців, серед них М. Фролова [2], вона розглядає історію цього феномену й відносить його виникнення ще до стародавніх часів. Термін інфографіка походить від лат. *infonnatio* – інформування, роз'яснення, виклад; грец. *ἑρμηνεύω* – письмовий, від *γράφω* – пишу; тобто це здавна відомий графічний, за допомогою малюнків, спосіб подання інформації, даних і знань. Але все ж поняття «інфографіка» як таке більш притаманне нашому часу, коли шаленими темпами зростає кількість найрізноманітнішої інформації, і її візуалізація стає необхідною в різних галузях людської діяльності.

Так, у журналістському дизайні інфографіку інколи визначають як спосіб наочної ілюстрації публікацій – карти, таблиці, схеми тощо, хоча для сьогодення, коли поняття «інфографіка» набуває нового змісту, більш прийнятне підтримане рядом авторів визначення її як візуального представлення цифрової, графічної та вербальної інформації.

Виникнення, становлення, сучасний стан і тенденції розвитку інфографіки досліджують у своїх роботах Т. Соловійова, Г. Волинець та ін.

За С. Селеменовим, інфографіка може розглядатися як певна «наочна конструкція», «графічний результат обробки великої кількості відомостей, що подається в електронній формі» [3, с. 35]. Існує трактування інфографіки як окремого способу донесення інформації. Зокрема, А. Лазарев вважає інфографіку новим жанром західної преси, що є сплавом інформації та ілюстрацій. Науковці С. Некляев, Д. Сурнін, О. Тихонова, В. Тулупов сприймають інформаційну графіку як важливий інструмент журналістики і в той же час як потужний дизайнерський прийом. Щодо зародження самого терміна «інфографіка», то французький дослідник Жан Марі-Шаппе виводить його від скорочення і поєднання двох англійських слів «Information» і «Graphics» – «Infographics», а часом виникнення термінів «інфографія» та «інфографіка» вважає початок 80-х рр. ХХ ст., коли почалося регулярне використання інформаційної графіки в американських виданнях.

Мал. 1. Інфографіка «Фарбуємо яйця до Великодня: еко-поради» (<http://www.ukrinform.ua>)

На переконання головного редактора порталу «Тексти.org.ua» Р. Кульчинського, «візуалізації ставатиме більше, тому що масив інформації збільшується і люди все пропускають повз вуха, а інфографіка – це спосіб привернути увагу, достукатися до людини і пояснити їй те, що ви хочете пояснити. Це, безперечно, тренд» [4].

Отже, **мета статті** полягає у дослідженні становлення інфографіки, її значення для розвитку загальної освіти та можливостей у мистецькому навчанні й вихованні учнів.

Зародження інфографіки американський професор психології Майкл Френдлі пов'язує з появою у XII ст. різних діаграм [5], інші ж дослідники її виникнення пов'язують із різними за часом друкованими газетними виданнями у Великобританії та Америці. Наприклад, італійський професор інфографіки Альберто Каїро твердить, що саме з виходом газети «USA Today» в 1982 р. з'явилася інфографіка. Сучасна інфографіка багато чим завдячує Ед-

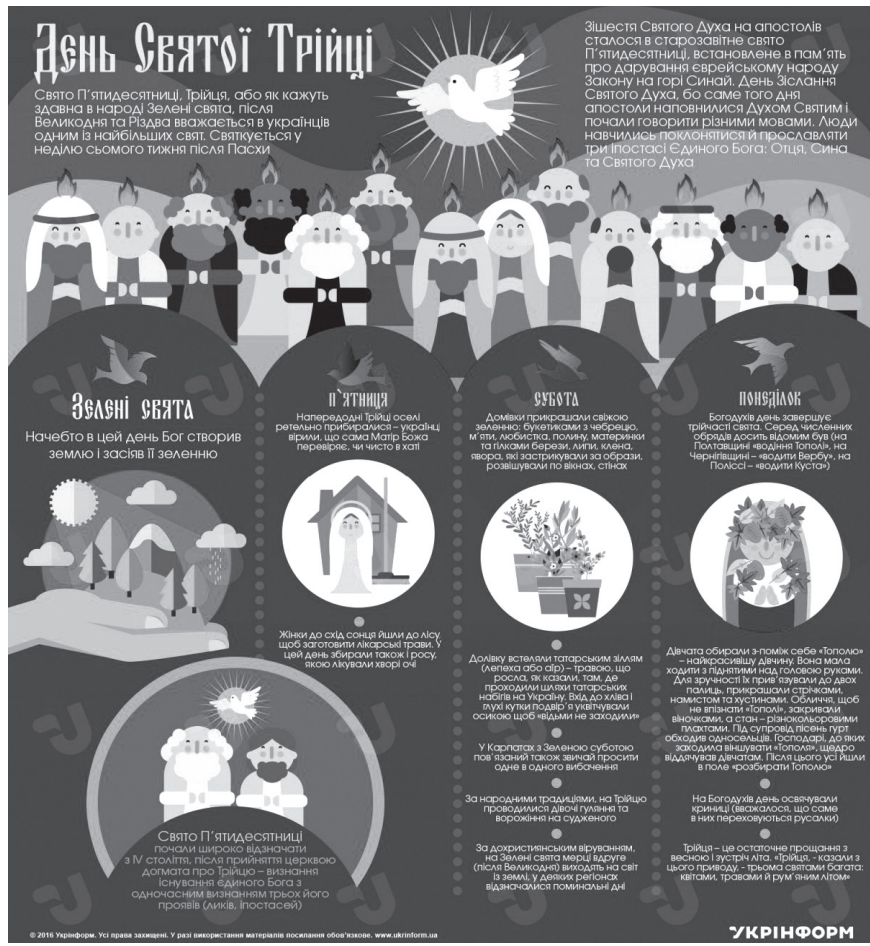
варду Тафті, який вважається її батьком, – адже саме він створив концепцію розвитку інфографіки та величезну колекцію її прикладів.

Завдяки сучасному розвитку техніки й появі нових поліграфічних технологій сформувалися основні види інфографіки, з'явилися різні типи діаграм (лінійні, кругові, стовпчасті, сітчасті тощо).

Майбутнє інфографіки окреслюється ідеєю, головною метою – швидким і надійним досягненням певного визначеного впливу на аудиторію. Чітке уявлення про те, що хоче сказати автор публікації, безпосередньо визначає найкращий спосіб того, як це зробити. Для інфографіста конче необхідно відобразити об'єкт відповідно до чітко поставленої мети.

Роль візуальної інформації і вплив її на сучасне життя і свідомість людини протягом останніх десятиліть суттєво зросли. Візуальна інформація перетворюється на невід'ємну частину роботи, дозволяя, повсякденного побуту, стає фактором сучасних суспільно-політичних практик, комерційної активності [1]. В умовах візуальної культури змінюються сприйняття й мислення, помітної трансформації зазнає комунікаційна сфера. Сучасне покоління молоді має зовсім інакший стиль спілкування, основними інструментами якого тепер є не текстові повідомлення, а скоріше – малюнки, смайлики, так звані «емодзі». У нашому, насиченому візуальними образами світі сприйняття інформації унаочнюється: замість того, щоб щось

Мал 2. Інфографіка «День Святої Трійці: історія і традиції» (<http://www.ukrinform.ua>)

© 2016 Укрінформ. Усі права захищені. У разі використання матеріалів посилання обов'язкове. www.ukrinform.ua

описувати словами, легше застосувати зображення, яке все покаже.

Усі наведені вище відомості приводять нас до усвідомлення того, що інфографіка, починаючи з найперших її кроків в освіті, є вельми актуальною: це зручний спосіб візуалізувати складні процеси як у загальній, так і в дизайн-освіті. У нашому дослідженні **інфографіку** тлумачимо як органічне поєднання ілюстративних елементів, що виражають сутність проблеми або процесу, та пояснювального тексту (коли це необхідно).

Пошук теми для наведення прикладу використання інфографіки в навчанні школярів привів нас до інформаційних сайтів, на яких, власне, можна знайти такі підказки. Так, провідна медійна платформа «Укрінформ» пропонує барвисту інфографіку, яка ілюструє поради та прийоми фарбування писанок (мал. 1).

Таку або подібну інфографіку доречно застосувати на уроках образотворчого мистецтва у школі, наприклад, під час ознайомлення і відтворення елементів української символіки або в контексті підготовки до великоднього та інших свят, зокрема й свята Святої Трійці, що передбачає засвоєння відомостей про їхнє значення та історію (рис. 2). Подібні приклади інфографіки якнайкраще підходять для наших освітніх завдань, адже вони наочно, доступно й послідовно відображають ланцюжок інформації, процесів або подій, які легко засвоюються учнями.

Інфографіку з великою користю можна застосовувати на уроках образотворчого мистецтва та художньої культури. Зразки у вигляді малюнків-схем учитель може виконувати власноруч або ж за допомогою різних комп'ютерних програм. Особливо цей прийом актуальний, коли вивчається певна художня техніка. Наприклад, під час вивчення гратографії значний масив тексту з описом техніки, процесів підготовки матеріалів можна з успіхом замінити серією графічних зображень з короткими текстовими поясненнями:

1 – зображення й перелік необхідних матеріалів (крейдований папір, віск або парафін, мило, чорна туш, пензлик, інструмент для вишкрябування);

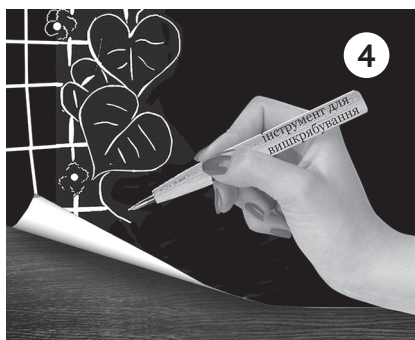
Для створення рисунка у техніці гратографії приготуємо: крейдований папір, віск або парафін (можна взяти свічку), мило, чорну туш, пензлик, інструмент для вишкрябування

натираємо крейдований папір воском або парафіном (свічкою)

покриваємо натертий парафіном папір тушшю з милом

на покритому тушшю папері вишкрябуємо гострим предметом зображення

Готова гратографія

Мал. 3. Застосування інфографіки в процесі вивчення техніки гратографії

2 – демонстрація підготовки паперу: натирання воском або парафіном;

3 – унаочнення процесу покриття натертого воском паперу тушшю з милом (без цієї домішки туш на віск не лягає);

4 – вишкрябування гострим предметом малюнка на покритому тушшю папері;

5 – демонстрація готового виробу.

Подібне застосування інфографіки доцільне **на уроках образотворчого мистецтва** в основній школі. Так, у 5-му класі інфографіка допоможе пояснити емоційно-образні характеристики художніх засобів графіки (крапка, лінія, штрих, пляма, силует, фактура), художні прийоми виявлення характеру й образності природних форм: загальні пропорції (єдність та взаємозв'язок частин із цілим), подібність, співмірність, контраст, нюанс, особливості форм у стані спокою та в русі.

У 6-му класі інфографіка доречна для пояснення геометричної подібності зображення природних форм, предметів (силуетне, тональне, фактурне виявлення форми та її основних пропорцій); а також для виконання завдань на символіку форми, кольору, орнаменту.

У 7-му класі інфографічні символи варто використати для пояснення передачі умовного простору (ритм ліній, плям, оптичні властивості кольору: віддалення, наближення); художніх прийомів зображення шрифтів, умовності графічного зображення й кольору, використання закономірностей зорового сприйняття, змістових акцентів, символіки, метафор, візуальної комунікації.

У 8-му класі інфографічні знаки та символи допоможуть сприйняти особливості стилів та напрямів мистецтва стародавніх епох і цивілізацій, а також сучасної культури.

На *уроках художньої культури* до речно запропонувати учням виконати інфографіку самостійно. Наприклад, для кращого засвоєння візуальних мистецтв створити інфографіку, що візуалізує види архітектури та її художні засоби. Для цього завдання можна використати пакет Microsoft PowerPoint. Кожний вид архітектури може бути представлений відповідним зображенням із коротким текстовим поясненням до кожного з них.

Інфографіку можна застосувати також, щоб показати особливості таких видів мистецтва, як архітектура, скульптура, графіка, живопис, декоративно-ужиткове мистецтво, художня фотографія, комп'ютерна графіка, – у вигляді графічних елементів, що демонструватимуть основні характеристики кожного з них. Хронологію розвитку історичних художніх стилів учні можуть подати у вигляді візуальної стрічки, де кожному стилю відповідатиме елемент, що демонструє відмінні риси цього стилю, а біля кожного елемента навести роки його поширення.

Виконання таких завдань, окрім запам'ятовування матеріалу теми за курсом, сприяє ще й розвитку аналітичного й візуального мислення, покращенню навичок роботи в комп'ютерній програмі. Попередньо педагог має ознайомити учнів з *алгоритмом створення інфографіки*:

- учень повинен провести аналіз теми та обрати певний її аспект (розкриття поняття, категорій, послідовність виконання роботи в художній техніці тощо), що буде висвітлений за допомогою інфографіки;
- придумати структуру майбутньої інфографіки, послідовність зображень і текстового матеріалу;
- підготовка текстового супроводження передбачає вдумливий аналіз тексту, виділення основного, формулювання суті, що втілиться в короткій інформації, позначення тощо;
- слід відшукати (або створити) необ-

Мал. 4. Приклади робіт студентів 3-го курсу Інституту мистецтв Київського університету ім. Бориса Грінченка

хідні зображення, що влучно передають зміст повідомлення у вигляді символів, позначок, малюнків, схем тощо;

- інформація у вигляді тексту супроводжується візуальним рядом, тож учень має узгодити ці дві складові;
- корекція створеної інфографіки – вчитування тексту, покращення композиції зображень та ін.

Для кращого пізнання інфографіки важливо надати учням приклади з різних галузей знань. З цією метою вчитель може запропонувати для сприймання учням зразки інфографіки, які оточують нас (символи в аеропорту, метро, залізничних вокзалах) і допомагають людям без знання мов зрозуміти інформацію. Учні можуть навести приклади й самостійно: майже кожний підручник містить такі символи: знайди, подумай, створи самостійно тощо. Завдання для старшокласників може бути таке: створити інфографіку, що має прикладне значення, – наприклад, придумати таблички-вказівники для зоопарку (див. мал. 4).

Таким чином, інфографіка є відносно новим явищем у сучасній освіті. Започаткована в газетному та журнальному бізнесі, вона швидко поширюється в усіх сферах науки та освіти. Цей вид подачі інформації актуальний для викладання багатьох дисциплін у різних ланках загальноосвітньої школи, зокрема, інфографіка незамінна під час вивчення розглянутих вище дисциплін – художньої культури, образотворчого мистецтва.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Сальникова Е. В. Феномен візуальності й еволюція візуальної культури : автореф. дисс. ... докт. культурол. наук : Москва, 2012. – 52 с.
2. Фролова М. А. История возникновения и развития инфографики // Вестник Пермского государственного гуманитарно-педагогического университета. Серия: Информационные компьютерные технологии в образовании. – 2014. – № 10. – С. 135–145.
3. Селеменов С. В. Школьная инфографика / С. В. Селеменов // Образование и современная школа. – 2010. – № 2. – С. 34–42.
4. Шиян О. Усе буде інфографіка? [Електронний ресурс] / Оксана Шиян // Media Sapiens. – 2014. – Режим доступу: http://osvita.mediasapiens.ua/web/online_media/use_bude_infografika/.
5. Friendly Michael. A Brief History of Data Visualization // Psychology Department and Statistical Consulting Service York University, 2006. – 43 p.

REFERENCES

1. Salnikova, E. V. (2012). *Fenomen vizualnosti i evoliutsiia vizualnoi kultury* [Phenomenon of visuality and the evolution of visual culture] (Dissertation Abstract, Moscow).
2. Frolova, M. A. (2014). *Istoriia vznoknoveniia i razvitiia infografiki* [The history of the origin and development of infographics]. *Vestnik Permskogo gosudarstvennogo gumanitarno-pedagogicheskogo universiteta*. Series: *Informatsionnye kompyuternye tehnologii v obrazovanii*: Vol.10 (pp.135-145).
3. Selemenov, S.V. (2010). *Shkolnaia infografika* [School infographics]. *Obshchestvenno-politicheskii i nauchno-metodicheskii zhurnal «Obrazovanie i Sovremenniaia Shkola»* [Education and Modern School], 2, 34-42.
4. Shyian, O. (2014). *Use bude infografika?* [Will everything be infographics?] *Media Sapiens*. Retrieved from http://osvita.mediasapiens.ua/web/online_media/use_bude_infografika/.
5. Friendly M. (2006). *A Brief History of Data Visualization*. Psychology Department and Statistical Consulting Service York University.

Стаття надійшла до редакції 19.09.2016 р.